

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА СО НАСЛОВ
„ГНАТОМЕТРИСКА АНАЛИЗА, РАДИОГРАФСКА ПРОЦЕНКА
И ПРОГНОЗА КАЈ ПАЦИЕНТИ СО ИМПАКТИРАНИ МАКСИЛАРНИ
КАНИНИ“, ПРИЈАВЕНА НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ
ПРИ УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“- ШТИП

Со Одлука број 0206-864/4 од 4.12.2024 година, донесена на 94. седница на Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 3 – Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, формирана е Комисија за оценка и одбрана на докторската дисертација со наслов **„Гнатометриска анализа, радиографска проценка и прогноза кај пациенти со импактирани максиларни канини“ / „Gnathometric analysis, radiographic assessment, and prognosis in patients with impacted maxillary canines“**, пријавена и изработена од д-р Јета Бецети, на специјализација по ортодонција, студент на трет циклус студии на студиската програма *Базични и клинички истражувања во дентална медицина*, во следниов состав:

- Проф. д-р Сања Нашкова – претседател,
- проф. д-р Цена Димова – член (ментор),
- проф. д-р Наташа Тошеска-Спасова – член (екстерен ментор),
- проф. д-р Милка Здравковска – член,
- проф. д-р Сабетим Черкези – член.

Комисијата во наведениот состав го разгледа целокупно доставениот материјал и го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Анализа на докторската дисертација

Докторската дисертација со наслов **„Гнатометриска анализа, радиографска проценка и прогноза кај пациенти со импактирани максиларни канини“ / „Gnathometric analysis, radiographic assessment, and prognosis in patients with impacted maxillary canines“**, која е пријавена и изработен од д-р Јета Бецети, на специјализација по ортодонција, е напишана на 190 страници, А4 формат, со 4 шеми, 18 слики, 63 табели, 58 графикони и 151 библиографска единица. Содржината на трудот опфаќа 9 поглавја по следниов редослед: *Вовед, Преглед на литература, Цели на истражувањето, Материјал и метод, Резултати, Дискусија, Заклучоци, Додаток и Користена литература.*

Во првиот дел *Вовед* кандидатката д-р Јета Бецети потенцира дека Импакција е патолошка состојба дефинирана како недостаток на ерупција на забот во оралната шуплина во рамките на времето и физиолошкиот лимит на нормалниот еруптивен процес. Меѓу забите кои најчесто ги наоѓаме импактирани на прво место се долните трети молари, по нив веднаш се максиларните канини.

Вториот дел *Преглед на литературата* ги опфаќа литературните податоци за оваа проблематика кои беа добиени со пребарувањето на базите на податоци кои имаат оригинални трудови, ревијални прегледи и

епидемиолошки студии изведени во европските држави и светот, објавени на англиски јазик во базите на Scopus, Google Scholar и Pubmed во последните 50 години. Пребарувањето е изведено според клучните зборови: канини, импактирани максиларни канини, унилатерални/ билатерални импакции, импакции. Употребени се податоци кои се однесуваат само на темата која е цел на истражувањето, како и одредени делови кои имаат за цел за дополнување на анализата. Кандидатката на почеток дава осврт на фазите на развој при никнењето на трајните заби, етиологијата и одредувачките фактори кои ја детерминираат импакцијата на максиларни кандидати. Понатаму дава осврт на дијагностичките методи и испитувања, потоа радиографските проценки и примена на различни РТГ снимки како отопантомографијата, латералната радиографија, фронтална радиографија итн. Особена важност, потенцира д-р Јета Беџети треба да се посвети внимание на соодветниот тераписки третман во зависност од поставеноста на коронката и коренот на импактираниот канин. На крајот од прегледот на литературата се осврнува на можните последици и компликации од перзистирањето на импактираниот максиларен канин.

Во третиот дел *Цели на истражувањето* како главна цел беше поставено: да се одредат денталните и оклузалните карактеристики кои придонесуваат за импакција на максиларните канини; да се одреди позицијата и ориентацијата на максиларните импактирани канини на ортопанорамска снимка - палатинална или букална, да се одреди прогнозата на поставеноста на импактираниот максиларен канин на ортопантомограм, да се одредат радиографските фактори (параметри) кои ќе влијаат на одлуката на ортодонтот за изборот на соодветен третман, да се одреди тежината на ортодонтско-хируршкиот зафат и неговото времетраење. **Нулта хипотеза** - мезиодисталната ширина на забите, ширината на максилата и длабочината на непцето немаат влијание врз појавата на импакција на максиларните канини.

Работна хипотеза 1 - радиографските фактори влијаат на прогнозата за поставеност на импактираните максиларни канини на ортопантомограм.

Работна хипотеза 2 - радиографските фактори влијаат на одлуката на ортодонтот за избор на соодветен третман, неговата тежина и прогноза.

Во четвртиот дел, за реализација на детермираните цели и хипотези д-р Јета Беџети ги презентира *Материјал и методи* кои беа применети. Материјалот за оваа студија се состоеше од ортодонтски студиски модели и ортопантомограмски снимки од 60 испитаници од машки и женски пол на возраст од 11 до 18 години, со унилатерална и билатерална импакција на максиларните канини. Контролната група за гнатометриската анализа ја сочинуваа 60 здрави испитаници со нормално еруптирани максиларни канини на истата возраст, од двата пола. Мерењата на сите параметри во оваа студија беа извршени со помош на дигитален шублер-Extol premium, тридимензионален шестар по Korkhaus и ортодонтски мерен прибор - ортометар со милиметарска поделба по Korkhaus. Кај моделите на испитаниците и контролната група се мереа следните параметри: мезиодистална ширина на забите, интерпремоларна ширина, интермоларна ширина, висина на максиларниот дентален лак, индекс на непце, дентоалвеоларен меѓувилчен сооднос, overjet, overbite, неправилен облик на латералните инцизиви, присуство на хиподонција. Радиографското испитување и анализи на импактираните максиларни канини се извршуваше

на ортопантомограмските снимки. Добиените ортопантомограмски снимки се поставуваа на негативоскоп, и со помош на паус хартија, молив, линеар и агломер се исцртуваат линии и англи, неопходни за линеарните и ангуларните мерења, и тоа: за одредување на буко-палатиналната позиција на импактираните канини се користеше методот на Kuftines и Chaushu, ангулација на канинот кон медијалната линија, вертикална висина на коронката на канинот во однос кон соседниот инцизив, антерио-постериорна позиција на апексот на канинот, канинско препокривање на коренот на соседниот инцизив, присуство на коренска ресорпција на соседниот заб, сектор метод по Ericson и Kurol, присуство на хиподонција.

Во петтиот дел се прикажани *Резултати*, систематизирани преку табеларни и графички прикази. Кај пациентите од ИГ се регистрира 36.7% импактиран максиларен канин 13, и 21.7% импактиран максиларен канин 23. Со 41.7% е застапена билатералната импакција на максиларните канини, која е пред се букална. Унилатерална импакција на максиларните канини се регистрира кај 58.4% во испитуваната група и се најчесто палатинални. Во однос на половата застапеност во ИГ со 33.3% е застапен машкиот пол и со 66.7% женскиот пол. Постои статистички сигнификантна разлика помеѓу просечната возраст според степените на ангулацијата на канинот кон медијалната линија. Во најголем процент е застапен првиот степен (0-15°) со 42.6% кај 13 и 36.8% кај 23. Третиот степен (>31°) е застапен со 36.1% кај 13 и 34.2% кај 23. Вториот степен (16 и 30°) е застапен со 21.3% кај 13 и 29.0% кај 23. Во однос на вертикалната висина на коронката на 13 и 23 во однос кон соседниот инцизив, најмногу е застапен вториот степен, потоа следи првиот степен, а најмалку третиот степен. Според прогностичката метода по Ericson и Kurol (модифицирана верзија) во најголем процент е застапен сектор 3 со 59.6% на канин 13 и 65.8% на 23. Потоа следува сектор 1 со 25.5% на 13 и 18.4% 23 и најпосле сектор 2 со 14.9% кај 13 и 15.8% 23. Според методот на Kuftines букалната позиција на 13 е застапена со 61.7% и 65,8% кај 23. Палатиналната позиција е застапена со 38.3% кај 13 и 34.2% кај 23. Според методот на Chaushu букалната позиција е застапена со 72.3% кај 13 и 57.9% кај 23. Палатиналната позиција е застапена со 27.7% кај 13 и 42.1% кај 23.

Во шестото поглавје насловено како *Дискусија* кандидатката д-р Јета Беџети на суптилен и детален начин продолжува со споредбата на добиените резултати, ги коментира и објаснува, и критички се осврнува со споредба на резултатите од авторите кои се објавени за оваа проблематика, паралелно со сознанијата според достапната стручно-научна литература.

Во седмото поглавје *Заклучоци* се потенцира дека третманот на импактираните максиларни канини е комплексна процедура која бара мултидисциплинарен приод. Правилното менаџирање на импактираните максиларни канини бара одлично познавање на аномалијата, соодветна хируршка интервенција и ортодонтска фиксна терапија за апликација на сили во поволен правец на движење, со комплетна контрола на силите без оштетување на соседните заби.

Во осмото поглавје *Додатоци* е оформена листа на кратенки, а во деветтото поглавје *Користена литература* се презентирани библиографските единици, вкупно 151, повеќето од последните 15 години.

2. Научен и апликативен придонес

Во согласност со поставените цели и хипотези, а врз основа на спроведениот протокол за работа, како и по извршените статичките методи на анализа и компарација, презентирани во докторската дисертација, нивната поткрепа со оригинални слики, илустрации и врз база на статистички обработените и прикажани резултати од истражувањето во оваа докторска дисертација дава за право да биде оценет со највисока оценка, особено бидејќи темата и методологијата е современа и актуелна и е иновативна технологија во ортодонцијата и денталната медицина, како и во оралната хирургија.

Предвидените цели и хипотези во целост се според приложените цели во пријавата, како и применетата методологија за реализација на испитувањата. Начинот на прикажување и толкување на резултатите од истражувањето е оригинален и дециден, а толкувањето на резултатите објективно, коешто му дава научна и апликативна важност на докторскиот труд од д-р Јета Беџети. Направено е компарирање во поглавјето Дискусија и изведени се Заклучоци и препораки што се во согласност со истражувачките цели.

Докторската дисертација ја нагласува важноста на пристапот во терапевтскиот третман на импактираните горни канини коешто е од особена важност во секојдневната пракса од страна на докторите/специјалисти по ортодонција и орална хирургија.

Оригинален научен придонес дава и фактот што во литературата има различни резултати од испитувања за гнатометриските анализи и радиографските снимки при оваа проблематика. Докторската дисертација преку заклучоците ја нагласува важноста на специфичниот индивидуален пристап и се очекува истите да имаат значаен научен придонес во прогнозата на специфичниот тераписки третман на импактираните максиларни канини коешто недостасува во денталната литература.

Финално може да се сумира дека познавањето на класификациите и правовремениот дијагностички пристап претставуваат појдовен момент за избор на соодветен третман ортодонтски и оралнохируршки. За оваа проблематика се уште во светската стручна јавност многу се зборува, пишува и темата е актуелна во научните кругови. Токму поради тоа научниот придонес на истражувањата во докторската дисертација е со намера да бидеме во чекор со времето, а очекуваме дека истите ќе предизвикаат интерес и потреба за нови истражувања на оваа проблематика.

3. Исполнетост на законските услови за одбрана на докторатот

Кандидатката д-р Јета Беџети, на специјализација по ортодонција, пред одбраната на докторската дисертација ги објавила следните научни трудови (рецензирани научноистражувачки трудови кои се резултат на истражувањата во рамките на изработката на докторската дисертација, објавени во меѓународни научни списанија или меѓународни научни публикации):

Bedzeti Jeta, Dimova Cena, Tosheska Spasova Natasha, Redzeqi Armend, Jancheska Georgievska Tatjana (2024), "Dental and occlusal characteristics in patients with impacted maxillary canines" Knowledge International Journal Vol.65 (4). pp. 355 -362. ISSN ISSN 1857-923X / 2545 – 4439 (printed), <https://eprints.ugd.edu.mk/34534/>

Bedzeti Jeta, Dimova Cena, Tosheska Spasova Natasha, Redzepe Armend, Jancheska Georgievska Tatjana (2024), "Gnathometric analysis in patients with impacted maxillary canines", Knowledge International Journal Vol.65 (4). pp.371-379. ISSN ISSN 1857-923X / 2545 – 4439 (printed), <https://eprints.ugd.edu.mk/34535/>

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Комисијата за оценка детално ја разгледа докторската дисертација со наслов „Гнатометриска анализа, радиографска проценка и прогноза кај пациенти со импактирани максиларни канини“/ „Gnathometric analysis, radiographic assessment, and prognosis in patients with impacted maxillary canines“, пријавена и изработена од кандидатката д-р Јета Беџети и донесе заклучок дека истата претставува оригинален, самостоен, прецизно дефиниран, јасно оформен научен труд со систематски разработена проблематика и оригинални резултати од областа на протетика, дентална медицина.

Докторската дисертација врз основа на содржината, обемот и постигнатото ниво на квалитет на научна работа ги задоволува и исполнува условите потребни за изработка на докторска дисертација.

Врз основа на тоа, Комисијата има чест да му предложи на Наставно-научен совет на докторски студии на Кампус 3 да ја прифати позитивната рецензија на докторската дисертација со наслов „Гнатометриска анализа, радиографска проценка и прогноза кај пациенти со импактирани максиларни канини“ / „Gnathometric analysis, radiographic assessment, and prognosis in patients with impacted maxillary canines“, пријавена и изработена од кандидатката д-р Јета Беџети и да одобри јавна одбрана на истата.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Сања Нашкова, претседател,
Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, с.р.
Проф. д-р Цена Димова, член и интересен ментор,
Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, с.р.
Проф. д-р Наташа Тошеска-Спасова, член и екстерен ментор,
Стоматолошки факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје,
Проф. д-р Милка Здравковска, член,
Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, с.р.
Проф. д-р Сабетим Черкези, член,
Факултет за медицински науки, Универзитет во Тетово, с.р.